LIBRI
www.libridergi.org
Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi
Journal of Epigraphy, Reviews and Translations

Sayı **VII** (2021)

U. ECO, *Felsefe Tarihi 1*. Çev. L. T. BASMACI. İstanbul 2020. Alfa Yayınları, 327 sayfa (106 görsel ile birlikte). ISBN 9786254490460

Eren NACAK

OPEN ACCESS JOURNALS

Libri: Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi'nde bulunan içeriklerin tümü kullanıcılara açık, serbestçe/ücretsiz "açık erişimli" bir dergidir. Kullanıcılar, yayıncıdan ve yazar(lar)dan izin almaksızın, dergideki kitap tanıtımlarını, eleştirileri ve çevirileri tam metin olarak okuyabilir, indirebilir, dağıtabilir, çıktısını alabilir ve kaynak göstererek bağlantı verebilir.

Libri, uluslararası hakemli elektronik (online) bir dergi olup değerlendirme süreci biten kitap tanıtımları, eleştiriler ve çeviriler derginin web sitesinde (libridergi.org) yıl boyunca ilgili sayının içinde (Sayı VII: Ocak-Aralık 2021) yayımlanır. Aralık ayı sonunda ilgili yıla ait sayı tamamlanır.

Dergide yayımlanan eserlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Atıf Düzeni E. Nacak, *Felsefe Tarihi 1.* Yazar: U. Eco, *Libri* VII (2021) 61-63.

Geliş Tarihi: 16.02.2021 | Kabul Tarihi: 25.02.2021

Elektronik Yayın Tarihi: 01.03.2021

Editörya: Phaselis Research Project
www.libridergi.org

LIBRI

Geliş Tarihi: 16.02.2021
Kabul Tarihi: 25.02.2021
Elektronik Yayın Tarihi: 01.03.2021

Epigrafi, Çeviri ve Eleştiri Dergisi
www.libridergi.org
LIBRI VII (2021) 61-63

U. ECO, *Felsefe Tarihi 1*. Çev. L. T. BASMACI. İstanbul 2020. Alfa Yayınları, 327 sayfa (106 görsel ile birlikte). ISBN 9786254490460

Eren NACAK*

Türkiye'de pek çok eseri yayınlanan Umberto ECO, dünya çapında ilk kez *Gülün Adı* ve *Foucault Sarkacı* romanlarıyla tanınmaya başlanmıştır. Bir *polymathes* olarak tanımlanabilen Eco, göstergebilim ve Orta Çağ tarihi ile estetiği konusunda uzman olmasının yanında ayrıca son yıllarında edebiyat eleştirilerine ve iletişim yazılarına imza atmıştır. Latince ve Eski Yunanca danışmanlığını Eyüp ÇORAKLI'nın üstlendiği ve Leyla Tonguç BASMACI tarafından çevrilen bu eserde Eco, felsefe tarihinin Yunanlarla olan başlangıcını nedenleriyle açıklamaya çalışmış, Batı dünyasının düşünce biçimini şekillendiren temellere değinerek bunların üç bin yıldır nasıl bir etkiye sahip olduğunu irdelemiştir.

Kitabın ilk kısmında yazar ve çevirmen hakkında verilen bilgiler sonrasında içindekiler listesinde içeriğin hangi filozoflardan edinildiği isimleriyle birlikte başlıkların yanına eklenerek sıralanmıştır. İlk başlık olan *Neden Felsefe* (9), Umberto Eco'nun kişisel yorumlarına yer vermektedir. Öncelikle felsefenin ne olduğuna açıklık getirilmeye çalışılmıştır. Felsefenin öne çıkardığı bazı cevapsız sorular burada sıralanmaktadır. Kendisi de Thomasçılık üzerine eğitim almış olan Eco, bu kısımda felsefenin doğa bilimlerinin ilerleyişinin her zaman öncesinde sorular sorduğunu, Aziz Thomas Aquinas'ın Tanrı'nın varlığına dair beş felsefi kanıt öne sürdüğünü ancak bu düşüncelerin akılcılık akımıyla çeliştiğini belirtmektedir. Burada felsefenin faydalarına da mantık ve soyut akıl yürütme üzerinden ayrıca değinilmektedir. Eco ayrıca Homeros ile Vergilius'un neden söz ettiğinin anlaşılması, Batı kültürünün üç bin yıllık işleyişinin kavranması ve bugüne olan bağlamının kavranması için felsefe tarihinin öğrenilmesi gerektiğini savunmaktadır. Bu başlık sonunda Thales'ten Anaksagoras'a kadar olan süreci kapsayan bir zaman çizelgesi ve harita görseli bulunmaktadır.

Ardından gelen *Felsefi Düşüncenin Doğuşu* (19), *Sofistler ve Sokrates* (92), *Platon'un Düşüncesi* (164) ve *Aristoteles'in Düşüncesi* (243) şeklinde devam eden dört ana başlığın her birinin altında *Kültürel Ortam, Metinler* ve *Daha Ayrıntılı Bilgi* alt başlıkları konuyu eserler ve yazarlarıyla birlikte vererek incelemektedir.

Felsefi Düşüncenin Doğuşu (19) ana başlığı altında öncelikle *İyonya Kozmogonileri: Thales, Anaksimandros, Anaksimenes* (21) Maria Michela Sassi'nin yorumlarıyla incelenmiştir. Sokrates öncesi ve sonrası arasındaki ayrımın Sokrates'in etik konusundaki düşüncelerin başlangıcı olduğu belirtilmektedir. Sokrates öncesi filozofların Nietzche'nin değiminden destek alarak "tek bir kayadan yontuldukları" belirtilmektedir. Bununla birlikte felsefi düşüncelerin *Kolophon, Ephesos, Magna Graecia* ve *Sicilya* kolonilerinden Atina'ya kadar farklı yerlerde birbiriyle temas halinde ancak oldukça farklı şekilde ortaya çıktığı açıklanmıştır. Thales'in maddeci su açıklaması, Anaksimandros'un *Apeiron*'u ve Anaksimenes'in hava ilkesi *(psykhe)* kısaca fragmanlardan

* PhD, Akdeniz Üniversitesi, Akdeniz Uygarlıkları Araştırma Enstitüsü, Akdeniz Eskiçağ Araştırmaları Anabilim Dalı, Antalya. erennacak@gmail.com | 0000-0002-4804-6695

alıntılarla anlatılmaktadır. Kozmogoniler ise Akdeniz ve Yakındoğu'yu kapsayan kültürel bir birlikteliğe işaret etmektedir. Ardından *Kültürel Ortam* alt başlığı altında, *Yunanistan'da Eğitim* (33-36) Giuseppe Cambiano'nun, *Pythagoras ve Pythagorasçılar* (37-46) Maria Michela Sassi'nin, *Permenides ve Zenon* (47-57) Maddalena Bonelli'nin, *Herakleitos ve Empedokles* (58-65) Maria Michela Sassi'nin, *Anaksagoras ve Demokritos* (66-72) yine Maria Michela Sassi'nin eserleri çerçevesinde değerlendirilmiştir. *Paideia* ve *paidia* terimleri burada çocukluk dönemindeki oyunların bitip, yetişkinliğe geçişte gerekli olacak bilgilerin öğrenilmesini tanımlamaktadır. Pythagoras'ın eğitimdeki yeri, Pythagorasçılar, sayılar ve irrasyonellik ile nesne olarak sayılara yönelik düşünceler bu kısımda yer almaktadır. Ayrica Philolaos'un dünyaya yönelik dışmerkezci düşünce modeli de ele alınmakta, Parmenides'in *Logos'*undan ve dikotomisinden, Ksenophanes'in tanrılara atanan insanbiçimliliğinden, Herakleitos'un ruh ve bilinç kavramlarına bakışından, Empedokles'in dostluk ve ihtilaf ilişkisi görüşünden, Anaksagoras'in *homoiomeria* (tohumlar) ve *Nous* (zihin) ile doğa düzeninden, Demokritos'un atomlar, boşluk ve gerekliliğinden bahsedilmektedir. *Metinler* alt başlığı altında Aristoteles'in *Metafizik I* (73), Anaksimandros'un *Doğa Üzerine* (74), Anaksimenes'in *Doğa Üzerine* (75), Aristoteles'in *Metafizik II* (75), Ksenophanes'in fragmanları (75-76), Parmenides'in *Doğa Üzerine* (77), Herakleitos'un *Doğa Üzerine* (78), Empedokles'in *Doğa Üzerine* (79), Anaksagoras'ın *Tanıklar ve Fragmanlar* (80), Parmenides'in *Doğa Üzerine, Giriş* (81) ve Herakleitos'un *Doğa Üzerine* (82-83) eserlerine yer verilmektedir. Aynı ana başlık altındaki *Daha Ayrıntılı Bilgi* alt başlığı altında ise Giovanni Di Pasquale'in *Filozoflar ve Eserleri: Yunanistan'da Bilim ve Teknik* (84) eserinden bahsedilmektedir. Burada teknolojinin kurnazlığı, teknisyenlik, zanaatkarlık ile ilişkili olarak Odysseus'un öne çıkışı ve nedenleri ele alınmakta, şehirler ve teknolojinin gelişimine değinilmekte ve insanların teknolojik faaliyetlerine övgüler yapan Sophokles ve Aiskhylos'a da referans verilmektedir. Önceki ele alınan filozofların görüşleri ve pratikle örneklendirmeleri bu bölüm sonunda yer alır.

Kitabın devamında gelen ikinci ana başlık *Sofistler ve Sokrates* (92) altında ilk olarak Luca Soverini'nin *Sofistler* (97-111) eseri sonrası *Kültürel Ortam* alt başlığı altında Marco Bettalli'nin *Demokratik Polis Atina* (112-119) ve Carlotta Capuccino'nun *Sokrates* (120-146) eserleri yer almaktadır. Yine bu kısmın başında Gorgias'ın doğuşundan Peloponnessos savaşının sonuna giden bir zaman çizelgesi görseli bulunmaktadır. Sofistlerin kim olduğu ve Sokrates'in doğasının tartışıldığı bölümde filozofun karakteristik özelliklerine değinilerek *kalokagathia'*yı nasıl ilk olarak temsil ettiği, çağdaş tarihte Robert Nozik, antikitede ise Platon ve Aristoteles'e yapılan atıflarla kapsanmaktadır. Sofistlerle ilgili konu Batı düşünce tarihinin V. yy'dan itibaren önemli bir dönüm noktası olan hümanist devrimi ile devam etmektedir. Tiyatronun temel özellikleriyle kısa tarihi, tragedya anlatımının yapısı ve motifleri, Prodikos ve Kritias'in dinin icadı hakkındaki görüşleri, *nomos* hakkında Hippias ve Antiophon eleştirileri*,* Protagoras'ın etik göreciliği antilojisi ve *orthoepeia*, Thrasymakhos'un güç yasası, zıt söylemler anlamında *dissoi logoi,* Prodikos'un doğal dil açıklaması, Atina'da demokrasinin işleyişi, Sokrates'in *atopia*'sı dahil diğer öne çıkan özellikleri, hayatı, savunması, idamı, *elenkhos'*u ve *maieutike'*si, Küçük Sokratesçi Okullar, Yunanistan'da cinsellik ve kadın hakları konuları yer almaktadır. *Metinler* alt başlığında ise Platon'un *Şölen* (147-148), *Sokrates'in Savunması* (149-150) ve *Theiatetos* (151-153) metinlerine yer verilmektedir. Bu ana başlığın *Daha Ayrıntılı Bilgi* alt başlığında Valentina Gazzaniga'nın *Hippokrates Tıbbı ve Felsefesi* (156-163) yer almakta, akılcı tedaviler ile tanrıdan ziyade doğa kaynaklı görülen hastalık anlayışının detayları *Yemin* kavramıyla birlikte aktarılmaktadır.

Platon'un Düşüncesi (164-168) ana başlığı altında öncelikle Mario Vegetti'nin *Platon* (169-207) eseri gelmekte, ardından *Kültürel Ortam* altında Enrico Berti'nin *Platon'un Okulu: Akademeia* (208-214) ile devam edilmektedir. Bu ana başlığın *Metinler* kısmında ise Platon'un *Phaidon* (215), *Devlet IV* (216), *Devlet VII* (217-221) ve *Kriton* (222-224) metinleri, *Daha Ayrıntılı Bilgi* altında yine Mario Vegetti tarafından kaleme alınan *Felsefi Bilgi Şekli Olarak Yazı* (225-233) eseri

bulunmaktadır. Platon'u anlamanın önemine, çağdaş felsefe üzerindeki değerine, Sokrates ile olan ilişkisine, Atina'nın politikalarının değişim sürecinde oynadığı rollere, *Akademeia*'ya, Syrakusai yolculuklarına ve alegorilerine değinilmektedir. Gençlik, olgunluk, yaşlılık ve geçiş dönemi eserleri metin özellikleri bağlamında gruplandırılarak çözümlenmiş ve bir bağlam oluşturulmaya çalışılmıştır. *Mimesis* ve ruhun üç kısmına da kısaca değinilmektedir. Yazara göre Platon'u anlamadıktan sonra ondan sonra gelen Aristoteles dahil kimseyi anlamaya imkan yoktur. Devlet yönetimiyle ilgili filozofların dahil olduğu katılımcı yönetim şekli, metinler kaynak gösterilerek Syrakusai yolculukları örneğiyle pekiştirilir. Bölüm sonunda farklı dönemlerde felsefenin ifade biçimleri olarak kullanılmış olan şiir, kehanet, nesir, diyalog gibi yöntemler hakkında bilgi verilmektedir.

Son ana başlık olan *Aristoteles'in Düşüncesi* (234-238), Enrico Berti'den *Aristoteles* (239-279) ile başlamakta, *Kültürel Ortam* altında Giuseppe Cambiano'dan *Platon'dan Aristoteles'e Felsefe ve Yurttaşların Formasyonu* (280-286), Claudia Macerola ve Federico Minzoni'den *Aristoteles'in Okulu, Lykeion* (287-298) ile devam etmektedir. Aristoteles Orta Çağ'dan 19. yy'a kadar en öne çıkan filozof olmuştur. Batı düşüncesi yeri gelmiş Aristoteles'ten nasıl kurtuluruz sorusuna cevap aramıştır. Tümdengelim ve tümevarım teknikleri, doğa üzerine düşünceler ve kozmos hakkındaki görüşler, canlılara ilişkin gerçekleştirdiği araştırmalar, *khrematistike,* töz, kuvve, fiil kavramları bu bölümde örneklerle açıklanmaktadır. Aristoteles'in felsefesinin VII. yy'da İslam aleminde kazandığı önemden, nedenlerinden ve Arapça diline yapılan tercümelerden, *Poetika* ile *Retorika'*nın güncelliğinden bahsedilmektedir. *Metinler* altında ise Aristoteles'in metinlerinden *Ruh Üzerine* (299-301), *Metafizik* (302-304), *Nikomakhos'a Etik* (305-306), *Canlıların Kısımları Üzerine* (307-308), *Politika I* (308-309) ve *Politika II* (310-314) yer almaktadır. *Daha Ayrıntılı Bilgi* altında Water Cavini tarafından kaleme alınan *Mantık ve Tümdengelim* (315-322) bulunmaktadır. Kitabın en son kısmında *Dizin*'e (323-327) yer verilmektedir.

Kitapta güncel filozoflara/düşünürlere atıflardan başka modern Batı düşüncesiyle kıyaslamalar için somut örneklere rastlanmaz. Eco'nun önsöz ve arka kapakta bulunan tanıtım metninde belirttiği şekilde, felsefenin öne çıkan özellikleri ve filozoflarla birlikte tarihinin Batı düşüncesi üzerindeki etkilerini inceleyen bir eser olarak değerini kazandığını belirtmek mümkündür.